

ответственность: проблемы России, опыт зарубежных стран. — М., 2001. — 360 с. — С. 210—224.

6. Мельник О. В. Конституційно-правова відповідальність вищих органів державної влади: Дисертація д-ра екон. наук, 12.00.02 КНУ. — К., 2000. — 175 с.

7. Авакьян С. А. Актуальные проблемы конституционно-правовой ответственности // Конституционно-правовая ответственность: проблемы России, опыт зарубежных стран / Под редакцией проф. С. А. Авакьяна. — М., 2001. — 452 с.

8. Конституційне право України / В. Я Тацій, В. Ф. Погорілко, Ю. М. Тодика (заг. ред). — К., 1999. — 332 с. — С. 101—124.

9. Закон України «Про вибори народних депутатів» — www.nau.kiev.ua.

10. Закон України «Про політичні партії в Україні» — www.nau.kiev.ua.

11. Конституція України, 1996 р. — www.nau.kiev.ua.

12. Конституція України, 1996 р. — www.nau.kiev.ua.

13. Конституція України, 1996 р. — www.nau.kiev.ua.

Стаття надійшла до редакції 13.07.09.

УДК 342.511

Л. Р. Тимофєєва,
старший викладач кафедри
конституційного та адміністративного
права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ПРАВОВІ ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ ГЛАВИ ДЕРЖАВИ

Важливість проблеми, порушеної у статті, обумовлюється тим, що форми діяльності глави держави нерозривно пов'язані з парламентом, урядом і такою стороною державно-правового життя суспільства, як правотворчість, а саме із прийняттям, зміною, зупиненням і скасуванням дії нормативно-правових актів, а також правових актів індивідуальної дії.

Ключові слова: правові форми діяльності Президента України, форма права, зміст права.

Дослідженню проблем правової форми та форми права приділяю увагу С. С. Алексєєв, В. М. Горшєньов, С. Л. Зівс, О. С. Іоффе, Д. А. Керімов, П. О. Недбайло, Н. М. Пархоменко, В. М. Протасов, С. Г. Серьогіна, Р. О. Халфіна. Правова форма розглядала-

ся в контексті змісту права і форм його вияву. Коли розглядають правові форми, то мають на увазі право як певне соціальне явище, що відрізняється від таких ідеологічних форм, як: політика, мораль, релігія¹.

Для практики державного будівництва України, заснованої на виборі Україною ідеологічних цінностей — демократичної політичної системи, загально визнаних прав, свобод людини, плюралізму форм власності, примату міжнародного права актуальними є форми діяльності глави держави.

На думку Д. А. Керімова, правова форма може виступати як форма економічного розвитку, форма державної політики, форма науково обґрунтованого управління соціальними процесами².

С. С. Алексєєв вважає, що правові форми є засобами, інструментами оптимального розв'язання соціальних завдань³. Як правову форму розуміють форму діяльності органів державної влади, засоби реалізації права.

С. С. Алексєєв виокремив як основні правові форми: а) правотворчу діяльність; б) правовиконавчу діяльність; в) правозабезпечувальну діяльність, що поділяється на організаційну, контрольно-наглядову і правоохоронну⁴, а В. М. Горшеньов виділяв

¹ Ідеологічні форми охарактеризовані у філософському словнику. Зокрема, «Мораль (лат. *moralis* — относящийся к нраву, характеру, складу души, привычкам; от *mores* — нравы, обычаи) — предмет изучения этики; исторически изменчивая форма общественного сознания, своеобразная система «неписаных законов», состоящая из совокупности общественных ценностей и норм, позволяющая разграничивать добро и зло, выражающая идеалы человеческой жизни, видение настоящего, прошлого и грядущего хода истории. Мораль является прежде всего той областью из царства этики, которая выступает как общезначимая структура признаваемых всяким полноценным человеком ценностей, приоритетов, правил поведения», «Политика (от греч. — государственная деятельность, искусство управления) — особый вид человеческой деятельности, связанный с завоеванием, удержанием и осуществлением власти. Существует большое количество научных определений термина «Политика», которые условно могут быть разделены на несколько групп, в зависимости от подходов к исследованию: социологического, субстанционального (открывающего основу этого явления) и системно-конструктивистского (выявления важнейших конституирующих качеств и функций политики в обществе», «Религия (от лат. *Religio* — благочестие, набожность) — совокупность духовных представлений, основанных на вере в существование Бога или богов, в сверхъестественные силы, а также соответствующее поведение и специфические действия, одна из форм общественного сознания, та либо иная сфера, вероисповедание, мировая религия, сложившиеся непоколебимые убеждения, безусловная преданность какой-либо идее, принципу, нравственному закону, ценности // Философский словарь. — К., 2006. — С. 573, 668, 713.

² Керимов Д. А. Методология права (предмет, функции, проблемы философии права). — М.: Аванта, 2001. — С. 152, 175.

³ Алексєєв С. С. Право. Опыт комплексного исследования. — М., 1999. — С. 351.

⁴ Алексєєв С. С. Проблемы теории права: Курс лекций. Т. 1. — Свердловск, 1972. — С. 58—59.

правотворчу, правозастосовчу, установчу і контрольну діяльність¹. Н. М. Пархоменко на відміну від правової форми, форму права характеризує як таку, що має юридичний зміст. «Форму права можна розглядати і як форму доцільної правової системи, і як форму частини цілого (частини системи права), і як форму реалізації права, і як форму систематизації законодавства». «У широкому розумінні форма права відображає характер права як рівної міри або масштабу, що застосовується до людей як учасників суспільних відносин. У вузькому значенні форма права розглядається як засіб вираження волі суб'єктів правотворчості або як засіб закріплення і вираження правових норм»². Але суспільство складається з різних соціальних груп, і їх уявлення про правовий припис (норму) істотно відрізняються. Для уникнення суперечок навколо інтерпретації законодавчих та підзаконних актів суспільно важливим, злободенним є підвищення якості правотворчої діяльності, стабілізації та систематизації законодавства, на цій основі — зміцнення законності та правопорядку, утвердження принципу верховенства права.

Правова форма як сфера практичної діяльності органів державної влади має окрему історію розвитку. Частково процедура прийняття рішень вищими органами державної влади була предметом дослідження видатних українських учених — Ф. Бурчака, Л. Кривенко, І. Кресіної, В. Погорілка, А. Зайця, Н. Оніщенко та ін.³

Сучасна політико-правова ситуація, що склалась в Україні, дає можливість стверджувати, що механізми співробітництва вищих органів влади потребують конкретизації. А саме через Закони України: про організацію роботи та порядок діяльності Верховної Ради України, про Тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України, про Президента України.

¹ Правовые формы деятельности в общенародном государстве // Под общей ред. В. М. Горшенева. — Харьков: Харьк. юрид. ун-т, 1985. — С. 5—6, 13.

² Пархоменко Н. М. Джерела права: проблеми теорії та методології. — К., 2008. — С. 48, 49.

³ Конституційно-правові форми безпосередньої демократії в Україні: проблеми теорії і практики: Монографія / Погорілко В., Ставнійчук М., Руда Н., Кривенко Л., Батанов О., Гасва Н., Костецька Т., Вороніна Н., Ісаєва Н., Мурашин Г.; За редакцією Погорілка В. Ф. — К., 2001. — 356 с.; Політика, право і влада в контексті трансформаційних процесів в Україні: Монографія / Кресіна І., Матвієнко А., Оніщенко Н., Перегуда С., Скрипник О., Балан С., Стойко О.; За редакцією І.О.Кресіної. — К., 2006. — 304 с.; Кривенко Л. Т. Верховна Рада України. — К., 1997. — 47 с.; Засць А. П. Правова держава. — К., 1999. — 247 с.

Позиція Президента України, що відповідає державним інтересам України щодо якихось конкретних питань не може не позначатись на діяльності інших органів влади. Слід погодитись з думкою Ф. Г. Бурчака про те, що «парламент, працюючи над розвитком правової бази держави, має так чи інакше узгоджувати свої рішення з позицією Президента, оскільки лише за таких умов може бути забезпечено стабільність функціонування державної влади»¹.

Складовою змісту права є норми, а формою права — джерела права. Одні й ті самі форми, наприклад укази, мають різний зміст, а форма іноді не відповідає змісту. Зміст — це явище в аспекті його функціонального призначення. Зміст не може бути реалізований поза конкретною формою. Форма є найдієвішою, коли її наповнює відповідний зміст. Це спричинено тим, що конкретні зовнішні форми можуть використовуватися для надання видимості правовим явищам і процесам, які не є такими за змістом і цілком протилежні природі права.

Зупинимось на понятті правової форми — це юридична комплексна категорія, передбачена правом і йому відповідає, врегульовує матеріальними і процесуальними нормами права різні суспільні явища (в окремих випадках йдеться про зразок або модель, процедуру прийняття рішень), здійснюється виключно органами держави, їх посадовими особами, і своїм результатом має виникнення, зміну або припинення правовідносин.

Глава держави — всенародно обраний в умовах напівпрезидентської системи правління та уповноважений від імені народу на весь строк своїх повноважень здійснювати всю повноту державної влади в якості представника народу, відзначається багатоманітністю предметів відання.

Відповідно до ст. 106 Конституції України реалізація компетенції Президента України реалізується в двох видах актів-указах, розпорядженнях, які мають підзаконний характер і є обов'язковими для виконання на всій території України. У конституційній практиці, однак, має місце виняток з цього правила, поява якого була обумовлена політичною доцільністю. Йдеться про Універсал національної єдності, підписаний 3 серпня 2006 року представниками вищих органів державної влади та головами фракцій².

¹ Бурчак Ф. Г. Президент України. — К., 1997. — С. 12.

² www.rada.gov.ua

Вимоги щодо порядку підготовки та внесення на розгляд актів глави держави викладено у Положенні про порядок підготовки та внесення актів Президента України, затвердженому Указом Президента України від 15 листопада 2006 року № 970/2006. Проекти актів Президента України, які вносяться, мають відповідати Конституції і законам України, узгоджуватися з раніше прийнятими актами Президента України, відповідати міжнародним зобов'язанням України та *acquis communautaire*.

Виходячи з повноважень Президента України, визначених у ст. 106 Конституції України, і згідно з п. 3 названого Положення указами Президента України оформляються нормативно-правові акти глави держави, які розраховані на постійну або багаторазову дію: рішення про призначення та звільнення глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях; призначення всеукраїнського референдуму щодо змін Конституції України, проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою; призначення позачергових виборів до Верховної Ради України; припинення повноважень Верховної Ради України; призначення на посаду та звільнення з посади Генерального прокурора України, призначення на посади та звільнення з посад керівників відповідних державних органів, установ та організацій; зупинення дії актів Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим; скасування актів Ради міністрів Автономної Республіки Крим, рішень голів місцевих державних адміністрацій.

Важливим є закріплення в положенні різних форм діяльності, вмиле їх поєднання сприяє результативності діяльності Президента України. Наприклад, відповідно до ч. 8 ст. 118 Конституції України, ч. 2 ст. 43 «Про місцеві державні адміністрації» указом Президента України від 3.02.2009 року скасовано Розпорядження голови Київської міської державної адміністрації від 25 грудня 2008 року № 1780 «Про погодження тарифів на комунальні послуги з централізованого постачання холодної води і водовідведення холодної та гарячої води для бюджетних установ та інших споживачів».

Розпорядженнями Президента України оформляються рішення про: надання доручень, рекомендацій щодо здійснення заходів, розгляду, вирішення питань рішення про підтримку Президентом України культурно-мистецьких та інших заходів; проведення переговорів, підписання міжнародних договорів Украї-

ни, надання повноважень та ведення переговорів, на підписання міжнародних договорів України, відповідних директив делегації чи представників України; оперативні, організаційні питання; призначення на посади та звільнення з посад помічників, референтів Президента України; внесення змін до розпоряджень Президента України, визнання такими, що втратили чинність, розпоряджень Президента України; винесення на обговорення громадськості проектів законів, які передбачаються для внесення Президентом України на розгляд Верховної Ради України, проектів актів Президента України, а також інші рішення, прийняття яких у формі розпорядження передбачено законами України, актами Президента України.

Таким чином, форми реалізації компетенції глави держави досить широкі, відповідають компетенції глави держави в межах системи стримувань і противаг. Більшість актів глави держави відображає виконання ним повноважень, передбачених Основним законом. Метою різних форм діяльності є результативність владної діяльності в інтересах народу України.

На наш погляд, доцільно виділити такі основні види правових форм діяльності Президента України, які регламентовані нормами права і призводять до юридичних наслідків, тобто до виникнення, зміни або припинення правовідносин:

1. Установча — (пов'язана з удосконаленням структурних підрозділів органів держави). У цьому аспекті — установчому — йдеться про Президента України як частину механізму стримувань і противаг у системі розподілу влад. Важливо, що глава держави вносить до Верховної Ради України подання про призначення Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України, припиняє повноваження Верховної Ради України, призначає на посади та звільняє третину складу Конституційного Суду України, утворює суди, призначає суддів загальних судів та інших посадових осіб згідно Конституції і в цілому опосередковано, але впливає на формування Кабінету Міністрів України. Установча форма глави держави поширюється на різні сфери державного життя через повноваження у сфері здійснення внутрішньої і зовнішньої політики. Головна особливість установчої діяльності полягає у її спрямованості на структурні перетворення у державному апараті і складає передумову дієвості правотворчості і правозастосування. Після внесення змін до Конституції України згідно Закону № 2222 від 08 грудня 2004 року звузились

установчі повноваження Президента України у сфері виконавчої влади. Право утворювати, реорганізовувати та ліквідувати міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, яке раніше належало Президенту України, віднесено до повноважень Кабінету Міністрів України.

2. Правотворча (пов'язана з прийняттям, зміною, зупиненням дії нормативно-правових актів).

Президенту належить право законодавчої ініціативи, законопроекти, визнані Президентом як невідкладні, розглядаються Верховною Радою у позачерговому порядку. Крім того, Президент підписує закони, прийняті Верховною Радою України, має право вето щодо законопроектів, які були прийняті Верховною Радою України, зупиняє акти Кабінету Міністрів та скасовує акти Ради міністрів Автономної Республіки Крим, що свідчить про достатність важелів впливу глави держави на правотворчу діяльність у суспільстві. Правотворча практика в Україні за 2008 рік при участі Президента України В. Ющенка характеризується прийняттям нового Закону «Про Кабінет Міністрів України», яким закріплено відносини між Президентом, Верховною Радою та Кабінетом Міністрів.

Відповідно до Конституції України Президент України не має права скасовувати акти Кабінету Міністрів України, а лише зупиняє їх дію з мотивів невідповідності Конституції з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо їх конституційності. Зменшилась кількість актів глави держави, які потребують контрасигнації Прем'єр-міністром України і міністром, відповідальним за акт та його виконання. Це робить його правотворчу діяльність незалежною від уряду лише в певних сферах.

З точки зору правотворчої діяльності, одним із знакових повноважень є право глави держави підписати міжнародний договір. Велика кількість міжнародних договорів України спрямована на захист життя і свободи, честі і гідності людини, її прав.

3. Правозастосовна (пов'язана з реалізацією юридичних норм). Зокрема, на реалізацію ст. 57 Основного Закону указами Президента України визначено порядок вступу нормативно-правових актів у законну силу¹.

¹ Указ Президента України від 10 червня 1997 року «Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності» // Офіційний вісник України. — 1997. — № 24. — С. 11 (код акту 1031/1997); Указ Президента України від 13 грудня 1996 року «Про опублікування актів законодавства України в інформаційному

4. Контрольна (пов'язана з перевіркою відповідності діяльності підконтрольних суб'єктів вимогам права). Особливої актуальності ця форма діяльності Президента України набуває в період протистояння правового порядку і економічного хаосу. Необхідним є дієвий контроль Президента України за станом справ у сфері національної безпеки України, за діяльністю підпорядкованих органів, за законністю актів, що приймаються Кабінетом Міністрів України, Радою Міністрів Автономної Республіки Крим, головами місцевих державних адміністрацій.

Формальне спрямування економічної політики України на найближче десятиліття визначалось у Посланні Президента «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002—2011 рр.»¹ та стратегії Президента України «Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції на 2004—2015 рр.»².

Ураховуючи, що конституційним обов'язком Президента України є забезпечення національної безпеки, складовою якої є економічна та інформаційна безпека держави, та здійснення керівництва у цій сфері (ст. 17, пункти 1 і 17 частини першої ст. 106 Конституції України) створення ефективного механізму державного регулювання природних монополій за статтею 8 Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року є одним із основних напрямів державної політики з питань національної безпеки України в економічній сфері. Глава держави та інші органи влади повинні знати і враховувати суспільні потреби. На виконання положень ст. 107 Конституції України Президент України постановив Указом увести в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 грудня 2006 року «Про заходи щодо попередження і нейтралізації загроз національній безпеці, пов'язаних із нестабільністю правового регулювання відносин у сфері адміністрування податку на додану вартість»³. Відповідно до змісту положення ст. 1 Закону

бюлетені «Офіційний вісник України» // Урядовий кур'єр від 19.12.1996; Указ Президента України від 03 жовтня 1992 року «Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади» // Збірник указів Президента від 31.12.92 р. — № 4; Указ Президента України від 27 червня 1996 року «Про єдиний державний реєстр нормативних актів» // Урядовий кур'єр від 04.07.1996 р.

¹ Див.: Урядовий кур'єр від 04.06.2002. — № 100.

² Офіційний вісник України від 21.05.2004. — 2004. — № 18. — С. 17. — Ст. 1278.

³ Указ Президента України від 28 грудня 2006 року № 1154/2006 «Про рішення ради національної безпеки і оборони України від 15 грудня 2006 року «Про заходи щодо по-

України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. національною безпекою є захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам. На жаль, не знаходять адекватного відтворення у нормативно-правових актах України ефективна діяльність глави держави, уряду, парламенту з питань: фінансової кризи, інфляції, курсу долара, обвалу гривні, газового конфлікту. Однак проблема їх вирішення є надзвичайно актуальною і життєво важливою, оскільки «Людей охоплюють почуття безнадії, розчарування, соціальної відчуженості, розгубленості, відчаю, втрати віри в майбутнє. Суспільством оволоділо почуття соціальної апатії... Індекс падіння життєвого рівня абсолютної більшості населення є критичним. Український народ вимирає без констатації стану голоду. Перед неблаганністю і жорстокістю демократії блідне навіть деспотизм»¹. Тому ефективність прийнятих законів можлива не тільки шляхом удосконалення їх самих, але й шляхом змін у соціальному середовищі їх функціонування.

Необхідна реальність виконання конституційних обов'язків громадянами України, перш за все «кожен зобов'язаний неухильно дотримуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей». Необхідно зауважити, що Президент як орган держави — частина державного механізму, наділена владними повноваженнями, визначеною компетенцією та необхідними засобами для виконання задач, повинен керуватися ч. 2 ст. 19 Конституції України. З огляду на значний обсяг повноважень, Президент України здійснює їх за допомогою консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і служб, які повинні діяти в інтересах усього народу і держави.

Нині зареєстровано проект закону України від 24.09.2008 р. № 3215 «Про канцелярію Президента України, консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи та служби, що забезпечують здійснення повноважень Президентом України», який дозво-

передження і нейтралізації загроз національній безпеці, пов'язаних із нестабільністю правового регулювання відносин у сфері адміністрування податку на додану вартість»// Інвест газета від 19 травня 2008 р. Нормативна база.

¹Цестков В. В. Демократія і державне управління: теорія, методологія, практика: Монографія. — К., 2007. — С. 75,76.

лить уникнути незаконного втручання працівників канцелярії Президента України в діяльність інших органів влади. Однак з прийняттям зазначеного закону звужиться нормотворча діяльність Президента України, спрямована на впорядкування діяльності органів, що сприяють главі держави ефективно виконувати покладені на нього повноваження.

В республіках зі змішаною формою правління — Білорусі, Болгарії, Грузії, Казахстані, Литві, Молдові є чинними закони про Президента. В Україні ж такий конституційний закон «Про Президента України» ще не ухвалено, але зважаючи на необхідність чіткого визначення правового статусу Президента України і встановлення сфери правового регулювання актів Президента України, питання його прийняття є вельми актуальним.

Слід враховувати організаційні форми діяльності Президента, які взаємопов'язані з правовими і здійснюються в межах чинного законодавства і повинні координувати дії глави держави з іншими суб'єктами. С. Г Серьогіна до організаційних форм діяльності Президента відносить: 1) проведення координаційних зборів, нарад, науково-практичних конференцій; 2) здійснення робочих поїздок по країні; 3) здійснення робочих та офіційних закордонних візитів; 4) проведення міжнародних зустрічей, особистих і телефонних переговорів; 5) участь у роботі міжнародних організацій та міжнародних конференцій; 6) виступи на засіданнях Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України; 7) головування на засіданнях Ради національної безпеки і оборони України; 8) заслуховування звітів підконтрольних і підзвітних органів та посадових осіб; 9) особистий прийом громадян, посадових осіб органів державної влади та об'єднань громадян; 10) розгляд звернень громадян; 11) офіційні та робочі зустрічі з посадовими особами і фахівцями; 12) проведення прес-конференцій, надання інтерв'ю та здійснення інших форм зв'язків з громадськістю¹.

Здійснення державної політики у напрямку пом'якшення виходу з кризової ситуації в Україні залежить від відносин у трикутнику парламент — президент — уряд, від об'єднання різних політичних партій в інтересах української держави.

Саме в умовах економічної кризи постає питання відповідальності глави держави. У Верховній Раді України зареєстровано

¹ Серьогіна С. Г. Теоретично-правові та організаційні засади функціонування інституту президентства в Україні. — Х., 2001. — С. 174, 175.

проект постанови Верховної Ради України «Про відповідальність Президента України В. А. Ющенко за ситуацію, що склалася у фінансово-кредитній сфері України»¹ у зв'язку з тим, що Президент України двічі проігнорував вимоги парламенту про відсторонення від виконання повноважень за посадою Голови Національного банку України В. С. Стельмаха та першого заступника Голови Національного банку України А. В. Шаповалова.

Майбутнє України багато в чому залежить від того, якими стануть відносини між чільними представниками державної влади.

З огляду на викладене, основні пропозиції зводяться до наступного:

— по-перше, в конституційному законі «Про Президента України» необхідно встановити критерії, що розмежовують питання, з яких законодавча ініціатива глави держави повинна бути з іншими суб'єктами, та з яких — здійснюватись тільки Президентом України;

— по-друге, глава держави повинен видавати правові форми акти самостійно, без згоди чи повідомлення Верховної Ради України за винятком рішень, що приймаються про введення в Україні або окремих її місцевостях надзвичайного стану та оголошення у разі необхідності окремих місцевостей України зонами надзвичайної екологічної ситуації, які потребують наступного затвердження Верховною Радою України. Так, відповідно до п. 31 ч. 1 ст. 85 Конституції України та ст. 6 Закону України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» Верховна Рада України затвердила Указ Президента України від 28 липня 2008 року № 682 «Про оголошення окремих територій Вінницької, Івано-Франківської, Закарпатської, Львівської, Тернопільської та Чернівецької областей зонами надзвичайної екологічної ситуації»;

— по-третє, сфера правового регулювання актів президента крім Конституції України має визначатись у законі «Про нормативно-правові акти», який поки що повернуто з пропозиціями глави держави для повторного розгляду відповідно до ч. 2 ст. 94 Конституції України на пленарному засіданні Верховної Ради України. Предметом правового регулювання зазначеного проекту закону є правовідносини, пов'язані з нормотворчою діяльністю суб'єктів нормотворення.

Стаття надійшла до редакції 12.06.09.

¹ www.rada.gov.ua